

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫН ИНТЕРНАЦИОНАЛДАНДЫРУ - ЖАҒАНДЫҚ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ

¹Н.И. Акылбекова^{id}, ²А.С. Бикенова^{*}^{id}, ³Л.Т. Елеусиз^{id}

¹Жүсіп Баласағұн атындағы Қырғыз ұлттық университетінің А.А. Асанова атындағы Менеджмент және бизнес институты, Бішкек қ., Қырғызстан

²Астана халықаралық университеті, Астана қ., Қазақстан

³Esil University, Астана қ., Қазақстан

*e-mail: bikenova.a76@mail.ru

Н.И. Акылбекова – экономика ғылымдарының докторы, Жүсіп Баласағұн атындағы Қырғыз ұлттық университетінің А.А. Асанова атындағы Менеджмент және бизнес институтының профессоры, Қырғызстан, e-mail: nelliakylbekova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8829-00942>

А.С. Бикенова – экономика ғылымдарының магистрі, Астана халықаралық университетінің Экономика жоғары мектебінің аға оқытушысы, Астана қ., Қазақстан Республикасы, e-mail: bikenova.a76@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6540-6373>

Л.Т. Елеусиз – экономика ғылымдарының кандидаты, Esil University «Туризм және әлеуметтік жұмыс» кафедрасының аға оқытушысы, Астана қ., Қазақстан Республикасы, e-mail: lyaila@list.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0394-6518>

Аңдатпа. Аталмыш мақалада Астанадағы жекеменшік университеттердің халықаралық деңгейдегі рейтингі олардың жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру факторы ретінде қарастырылады. Зерттеу нысаны ретінде бес университет таңдалды: Қ. Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті, Тұран - Астана университеті, Esil University, Astana international university және А. Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты. Талдаудың негізгі көрсеткіштеріне халықаралық серіктестік, жаһандық рейтингтерге қатысу (QS, uniRank), халықаралық студенттердің үлесі және басылым белсенділігі (Hindex, халықаралық басылымдар) кіреді.

Зерттеу нәтижелері халықаралық деңгей мен әлемдік білім беру нарығындағы бәсекеге қабілеттілік арасындағы тікелей байланысты көрсетеді. Астана халықаралық университеті QS Asia рейтингінде өкілдік етуді және жоғары индексті қоса алғанда, ең жоғары белсенділік деңгейін көрсетеді. Esil University мен Тұран-Астана университеті халықаралық алмасу бағдарламаларын және шетелдік университеттермен ынтымақтастықты белсенді түрде дамытуда, бірақ халықаралық студенттердің үлесі шектеулі болып қала береді. ҚазТБУ және ЕАГИ халықаралық деңгей мен басылым белсенділігінің минималды көрсеткіштерін көрсетеді.

Зерттеу нәтижелері халықаралық серіктестіктерді дамыту, халықаралық студенттер санын көбейту және халықаралық журналдарда жарияланымдар жекеменшік университеттердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі факторлары болып табылатынын растайды. Қазақстандық университеттерге халықаралық білім беру нарығында көрінуін және тартымдылығын арттыру үшін халықаралық стратегиялар бойынша ұсыныстар ұсынылады.

Кілт сөздер: халықаралықтандыру, жекеменшік университет, жаһандық бәсекеге қабілеттілік, шетелдік студенттер, халықаралық серіктестіктер, басылымдар, QS Asia, Hindex, Қазақстан, білім беру рейтингтері.

INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS A FACTOR IN ENHANCING GLOBAL COMPETITIVENESS

¹**N.I. Akylbekova**, ²**A.S. Bikenova***, ³**L.T. Eleusiz**

¹A.A. Asanova Institute of Management and Business, Kyrgyz National University named after Jusup Balasagyn, Bishkek, Kyrgyzstan

²Astana International University, Astana, Kazakhstan

³Esil University, Astana, Republic of Kazakhstan

*e-mail: bikenova.a76@mail.ru

N.I. Akylbekova – Doctor of Economic Sciences, Professor of the A.A. Asanova Institute of Management and Business, Kyrgyz National University named after Jusup Balasagyn, Kyrgyzstan, e-mail: nelliakylbekova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8829-00942>

A.S. Bikenova – Master of Economic Sciences, Senior Lecturer at the Higher School of Economics, Astana International University, Astana, Republic of Kazakhstan, e-mail: bikenova.a76@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6540-6373>

L.T. Eleusiz – Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Tourism and Social Work, Esil University, Astana, Republic of Kazakhstan, e-mail: lyaila@list.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0394-6518>

Abstract. This article examines the international ranking performance of private universities in Astana as a factor in enhancing their global competitiveness. Five universities were selected as the objects of the study: K. Kulazhanov Kazakh University of Technology and Business, Turan-Astana University, Esil University, Astana International University, and A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute. The main indicators of analysis include international partnerships, participation in global rankings (QS, uniRank), the proportion of international students, and publication activity (H-index, international publications).

The research results demonstrate a direct relationship between the level of internationalization and competitiveness in the global educational market. Astana International University shows the highest level of activity, including representation in the QS Asia ranking and a high H-index. Esil University and Turan-Astana University are actively developing international exchange programs and cooperation with foreign universities; however, the share of international students remains limited. KazUTB and EHI demonstrate minimal indicators of internationalization and publication activity.

The findings confirm that the development of international partnerships, an increase in the number of international students, and publications in international journals are key factors in improving the global competitiveness of private universities. Recommendations are proposed for Kazakhstani universities to strengthen their visibility and attractiveness in the international education market through internationalization strategies.

Keywords: internationalization, private university, global competitiveness, international students, international partnerships, publications, QS Asia, H-index, Kazakhstan, educational rankings.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

¹**Н.И. Акылбекова**, ²**А.С. Бикенова***, ³**Л.Т. Елеусиз**

¹Институт менеджмента и бизнеса имени А.А. Асановой Кыргызского национального университета имени Жусупа Баласагына, г. Бишкек, Кыргызстан

²Astana International University, г. Астана, Казахстан

³Esil University, г. Астана, Казахстан

*e-mail: bikenova.a76@mail.ru

Н.И. Акылбекова – доктор экономических наук, профессор Института менеджмента и бизнеса имени А.А. Асановой Кыргызского национального

университета имени Жусупа Баласагына, Кыргызстан, e-mail: nelliakylbekova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8829-00942>

А.С. Бикенова – магистр экономических наук, старший преподаватель Высшей школы экономики Astana International University, г. Астана, Республика Казахстан, e-mail: bikenova.a76@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6540-6373>

Л.Т. Елеусиз – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры «Туризм и социальная работа» Esil University, г. Астана, Республика Казахстан, e-mail: lyaila@list.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0394-6518>

Аннотация. В данной статье рассматриваются международные рейтинговые показатели частных университетов Астаны как фактор повышения их глобальной конкурентоспособности. В качестве объектов исследования были выбраны пять университетов: Казахский университет технологии и бизнеса имени К. Кулажанова, Университет «Туран-Астана», Esil University, Astana International University и Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова. Основными показателями анализа стали международное партнерство, участие в глобальных рейтингах (QS, uniRank), доля иностранных студентов и публикационная активность (H-index, международные публикации).

Результаты исследования показывают прямую взаимосвязь между уровнем интернационализации и конкурентоспособностью на мировом образовательном рынке. Astana International University демонстрирует наиболее высокий уровень активности, включая представительство в рейтинге QS Asia и высокий индекс цитируемости. Esil University и Университет «Туран-Астана» активно развивают программы международного обмена и сотрудничество с зарубежными университетами, однако доля иностранных студентов остается ограниченной. КазУТБ и ЕАГИ демонстрируют минимальные показатели интернационализации и публикационной активности.

Результаты исследования подтверждают, что развитие международных партнерств, увеличение числа иностранных студентов и публикации в международных журналах являются ключевыми факторами повышения глобальной конкурентоспособности частных университетов. Для казахстанских университетов предложены рекомендации по повышению их узнаваемости и привлекательности на международном образовательном рынке посредством стратегий интернационализации.

Ключевые слова: интернационализация, частный университет, глобальная конкурентоспособность, иностранные студенты, международные партнерства, публикации, QS Asia, H-index, Казахстан, образовательные рейтинги.

Кіріспе. Бүгінгі жаһанданған әлемде университеттердің бәсекеге қабілеттілігі тек олардың білім беру бағдарламаларының сапасымен ғана емес, сонымен қатар олардың халықаралық беделімен, зерттеу өнімділігінің деңгейімен және халықаралық студенттер мен оқытушыларды тарту мүмкіндігімен де анықталады. Академиялық ұтқырлықты, халықаралық серіктестікті, жаһандық рейтингтерге қатысуды және ғылыми басылымдардың көбеюін қоса алғанда, халықаралық деңгейге жету процесі университеттердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруда негізгі факторға айналууда (Altbach & de Wit, 2021; QS, 2023, 2024, 2025).

Қазақстан үшін жоғары білімді халықаралықтандыру мемлекеттік саясаттың стратегиялық бағыты болып табылады. Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі шетелдік студенттерді тарту бағдарламаларын белсенді түрде қолдайды, университеттердің халықаралық рейтингтерге қатысуын ынталандырады және жетекші шетелдік университеттермен қос диплом бағдарламаларын әзірлейді (ЮНЕСКО, 2023; gov.kz, 2024). Бұл шаралар қазақстандық университеттерді әлемдік академиялық қауымдастыққа біріктіруге және олардың халықаралық студенттер мен зерттеушілер үшін тартымдылығын арттыруға бағытталған.

Қазақстан Республикасындағы жекеменшік жоғары оқу орындары икемді ұйымдастырушылық құрылымдарымен және салыстырмалы түрде жоғары институционалдық

автономиясымен жоғары білім беруді халықаралықтандыру стратегияларын енгізуде айтарлықтай әлеует көрсетеді. 2022-2025 жылдар аралығында қазақстандық университеттер халықаралық рейтингтерге қатысуда оң динамиканы көрсетті, соның ішінде өкілдіктің артуы және QS World University Rankings рейтингісіндегі позицияларының біртіндеп жақсаруы байқалды. Бұл өзгерістер негізінен индекстелген халықаралық журналдардағы жарияланым белсенділігінің артуына, академиялық ұтқырлықтың дамуына және халықаралық ғылыми және білім беру саласындағы ынтымақтастықтың кеңеюіне байланысты (QS, 2024; QS, 2025).

Шетелдік студенттер санының артуы - бұл халықаралық деңгейдегі маңызды көрсеткіш. Халықаралық және ұлттық аналитикалық дереккөздердің мәліметтері бойынша, 2024-2025 жылдары Қазақстан университеттеріндегі шетелдік студенттер санының тұрақты түрде өсуі байқалады, олардың үлесі студенттердің жалпы санының орта есеппен 10-15%-ын құрайды. Бұл ұлттық жоғары білім беру жүйесінің жаһандық деңгейде бәсекеге қабілеттілігі мен тартымдылығының артуын көрсетеді (Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі, 2023, 2024, 2025).

Осылайша, қарастырылып отырған кезеңде Қазақстандағы жоғары білім беруді интернационалдандыру процестерінің үдемелі дамуы тіркелді, бұл студенттердің халықаралық контингентінің және серіктестіктердің сандық кеңеюінде де, ел университеттерінің әлемдік білім беру кеңістігіндегі ұстанымдарының сапалық тұрғыдан нығаюында да көрінеді (QS, 2024, 2025; Дүниежүзілік банк, 2023, 2024, 2025; Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі, 2023, 2024, 2025).

Бұл зерттеудің мақсаты - халықаралық деңгейдегі жұмыстың Қазақстандағы жекеменшік университеттердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігіне әсерін анықтау және 2019-2025 жылдар аралығындағы халықаралық басылымдарды, шетелдік студенттердің үлесін және жаһандық рейтингтердегі орындарын қоса алғанда, негізгі көрсеткіштерді талдау. Бұл мақсатқа жету үшін статистикалық деректерді салыстырмалы талдау, сондай-ақ Қазақстан университеттерінде жүзеге асырылған халықаралық деңгейдегі жұмыс стратегияларының сипаттамасы қолданылады.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Қазақстандағы жекеменшік университеттердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігіне халықаралық деңгейдің әсерін зерттеу үшін 2019-2025 жылдар аралығындағы ресми статистика мен халықаралық рейтингтер пайдаланылды. Дереккөздерге мыналар кіреді:

1. QS әлемдік университеттер рейтингісі және QS Asia University Rankings – университеттердің жаһандық және аймақтық контекстегі орнын, халықаралық студенттердің үлесін және халықаралық бедел индексін бағалау үшін (QS, 2023, 2024, 2025).

2. Times Higher Education (THE) әлемдік университеттер рейтингісі - университеттердің халықаралық көрінуін және ғылыми өнімділік көрсеткіштерін талдау (THE, 2023, 2024, 2025).

3. Қазақстан Республикасы Ғылым және білім министрлігінің ресми деректері (gov.kz, 2025) - шетелдік студенттер саны, қос диплом бағдарламалары және халықаралық ғылыми жобаларға қатысу туралы ақпарат (<https://abai.kz>, <https://atamekengazeti.kz>, <https://jasqazaq.kz>).

Зерттеу әдістері келесілер:

- Көрсеткіштер динамикасын салыстырмалы талдау. QS және THE рейтингтеріндегі университеттердің орны, халықаралық басылымдар саны, халықаралық студенттердің үлесі, қос диплом бағдарламаларының саны.

- Корреляциялық талдау. Халықаралық деңгейдегі студенттердің үлесі, халықаралық басылымдар мен жаһандық рейтингтердегі позициялардың өзгеруі арасындағы байланысты анықтау.

- Деректерді визуализациялау: үрдістер мен динамиканы көрнекі түрде көрсету үшін кестелер мен диаграммалар құру.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Зерттеу Астанадағы бес жекеменшік университеттің халықаралық деңгейдегі рейтингін бағалады: Қ. Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті, Тұран - Астана университеті, Esil University, Astana international university және А. Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты.

Негізгі көрсеткіштерге мыналар кірді:

1. Халықаралық серіктестіктер және алмасу бағдарламалары.
2. Әлемдік рейтингтерге қатысу (QS, uniRank).
3. Халықаралық студенттердің үлесі.
4. Басылым қызметі (Hindex, халықаралық басылымдар).

Осы университеттерден басқа, Астанада бірқатар басқа да жекеменшік білім беру орталықтары мен колледждер бар, бірақ бұл бесеуі халықаралық және жаһандық бәсекеге қабілеттілік бойынша зерттеулердің басты назарында тұрған негізгі жекеменшік университеттер болып табылады.

Кесте 1. Астанадағы негізгі жекеменшік университеттер

Университеттің атауы	Сипаттама / Мүмкіндіктер
Қ. Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті (ҚазТБУ)	Астанадағы технология, бизнес, қызмет көрсету және дизайн салаларында мамандарды дайындайтын, студенттерге практикалық дайындық жүргізу үшін компаниялармен және халықаралық серіктестермен бірлесіп жұмыс істейтін жекеменшік университет.
Тұран - Астана университеті	Халықаралық аккредитациясы бар жекеменшік университет (мысалы, ACQUIN) бакалавриат, магистратура және MBA бағдарламаларын ұсынады және халықаралық білім беру бастамаларына қатысады.
Esil University	Бакалавриат, магистратура және докторантура бағдарламаларын ұсынатын жекеменшік университет; Еуропалық білім беру қауымдастықтарының мүшесі; және халықаралық серіктестіктердің белсенді серіктесі.
Астана халықаралық университеті (AIU)	Көптеген халықаралық серіктестері бар жекеменшік университет қос дипломды бағдарламаларды ұсынады және жаһандық ғылыми-зерттеу және білім беру орталығы ретінде белсенді дамып келеді.
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты (ЕАГИ)	Астанадағы гуманитарлық ғылымдар мен педагогикаға бағытталған жекеменшік институт білім беру бағдарламаларын ұсынады, бірақ халықаралық деңгейде шектеулі.
Ескерту: авторлар құрастырған	

Кесте 1 Астана қаласындағы жекеменшік жоғары оқу орындарының негізгі ерекшеліктері мен білім беру мүмкіндіктері сипатталған. Аталған университеттер қазіргі заманғы еңбек нарығының талаптарына сәйкес мамандар даярлауға бағытталған және білім беру қызметтерін әртүрлі салалар бойынша ұсынады.

Қ. Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті – технология, бизнес, сервис және дизайн бағыттарында мамандар даярлайтын жоғары оқу орны. Университет студенттердің тәжірибелік дағдыларын дамытуға ерекше көңіл бөліп, өндірістік компаниялармен және халықаралық ұйымдармен ынтымақтастық орнатқан. Бұл студенттердің кәсіби тәжірибе жинақтауына және заманауи талаптарға сай білім алуына мүмкіндік береді.

Тұран - Астана университеті халықаралық аккредитациядан өткен жекеменшік университеттердің бірі болып табылады. Университет бакалавриат, магистратура және MBA бағдарламаларын ұсына отырып, халықаралық білім беру кеңістігіне белсенді қатысады. Сонымен қатар, шетелдік серіктес жоғары оқу орындарымен академиялық байланыстар орнату арқылы студенттердің халықаралық тәжірибе алуына жағдай жасайды.

Esil University экономика, қаржы, халықаралық сауда және басқа да бағыттар бойынша мамандар даярлайды. Университет бакалавриат, магистратура және докторантура бағдарламаларын іске асырады. Сонымен қатар, еуропалық білім беру қауымдастықтарына мүше болуы оның халықаралық білім беру стандарттарына сәйкестігін көрсетеді.

Астана халықаралық университеті халықаралық ынтымақтастықты дамытуға ерекше назар аударады. Университет шетелдік жоғары оқу орындарымен бірлескен қос диплом бағдарламаларын жүзеге асырып, ғылыми-зерттеу қызметін дамытуға бағытталған. Бұл оқу орны жаһандық деңгейдегі білім беру және ғылыми орталық ретінде қалыптасуға ұмтылуда.

А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты гуманитарлық

ғылымдар мен педагогикалық білім беру саласына маманданған. Институт білім беру бағдарламаларын ұсынғанымен, халықаралық деңгейдегі ынтымақтастық пен танымалдылық басқа университеттермен салыстырғанда шектеулі болып табылады. Дегенмен, ол педагогика және гуманитарлық бағыттағы кадрларды даярлауда маңызды рөл атқарады.

Жалпы алғанда, кестеде көрсетілген жоғары оқу орындары Астана қаласының білім беру жүйесінде маңызды орын алады. Олар білім беру сапасын арттыру, халықаралық байланыстарды кеңейту және бәсекеге қабілетті мамандар даярлау бағытында жұмыс жүргізіп келеді.

Кесте 2. Астанадағы жекеменшік университеттердің халықаралық белсенділігі бойынша салыстырмалы кестесі

Индикатор / Университет	ҚазТБУ	Тұран-Астана университеті	Esil University	Астана халықаралық университеті (AIU)	ЕАГИ
Түрі uniRank 2025 рейтингісіне кіреді	Жеке Иә (№50)	Жеке Иә (№52)	Жеке Иә (№25)	Жеке Дерек жоқ / еңбеген	Жеке Иә (№61)
Халықаралық рейтингтерге қатысу (QS/THE)	Жоқ	Жоқ	Жоқ	Иә – QS Asia Rankings 1401–1500, Орталық Азия бойынша №73	Жоқ
Халықаралық аккредитациялар	Кейбір ұлттық және салалық аккредитациялар	ACQUIN және басқа халықаралық аккредитациялар	Халықаралық білім беру қауымдастықтарының мүшесі	Халықаралық стандарттарға бағдарланған	Негізінен ұлттық аккредитациялар
Халықаралық серіктестіктер	Иә (шектеулі)	Белсенді (Ұлыбритания, Қытай, Германия, Түркия және т.б.)	Иә (EURASHE, ERA, EO/АҚШ серіктестері)	Иә (кең ауқымды серіктестік желісі)	Шектеулі / деректер аз
Халықаралық студенттердің үлесі	Төмен	Төмен–орташа	Орташа (шамамен 1–2 %)	Орташа-жоғары (6,8 %)	Өте төмен
Оқыту тілі	Қазақ, орыс	Қазақ, орыс, ағылшын элементтері	Қазақ, орыс, ағылшын	Қазақ, орыс, ағылшын	Қазақ, орыс
Қос диплом бағдарламалары	Шектеулі	Ішінара бар	Бар	Белсенді дамыған	Жоқ / шектеулі
Басылым қызметі / H-index	Деректер аз	Деректер аз	Орташа	H-index шамамен 77	Деректер аз
Ғылыми-зерттеу белсенділігі	Орташа	Орташа	Орташа	Жоғары даму үстінде	Төмен–орташа
Академиялық ұтқырлық	Шектеулі	Іске асырылуда	Белсенді	Белсенді халықаралық алмасу бағдарламалары	Ішінара
Практикалық даярлық деңгейі	Жоғары (бизнес және технология бағыты)	Жоғары	Орташа–жоғары	Жоғары	Орташа
Негізгі бағыттары	Технологи, бизнес, сервис, дизайн	Экономика, құқық, бизнес, менеджмент	Экономика, қаржы, бизнес және менеджмент, инженерлік және технологиялық ғылымдар, құқық	Педагогикалық, өнер және гуманитарлық ғылымдар, ақпараттық технологиялар және инженерия, жаратылыстану ғылымдары, экономика, құқық	Педагогика, гуманитарлық ғылымдар
Халықаралық беделі	Шектеулі	Аймақтық деңгейде танымал	Аймақтық деңгейде танымал	Қарқынды дамып келе жатқан халықаралық университет	Негізінен ұлттық деңгейде

Ескерту: авторлар құрастырған

Кесте 2 аталған жоғары оқу орындарының барлығы Астана қаласындағы жекеменшік университеттер қатарына жатады және білім беру нарығында өзіндік орны бар. Олардың әрқайсысы мамандану бағыты, халықаралық ынтымақтастық деңгейі және ғылыми әлеуеті бойынша ерекшеленеді.

Қ. Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті технология, сервис, бизнес және дизайн салаларында қолданбалы бағыттағы мамандар даярлауға маманданған. Университеттің басты ерекшелігі – тәжірибелік даярлыққа басымдық беруі. Өндірістік кәсіпорындармен байланыс орнату арқылы студенттердің кәсіби тәжірибе жинауына мүмкіндік жасайды. Алайда халықаралық ғылыми рейтингтердегі белсенділігі мен жарияланым көрсеткіштері шектеулі деңгейде қалып отыр.

Тұран-Астана университеті халықаралық аккредитацияларға ие және халықаралық білім беру кеңістігіне белсенді түрде кірігіп келе жатқан университеттердің бірі. Университет шетелдік жоғары оқу орындарымен бірлескен бағдарламаларды дамытып, академиялық мобильділік жобаларын іске асырады. Сонымен қатар MBA бағдарламалары мен менеджмент бағытындағы даярлық сапасымен ерекшеленеді.

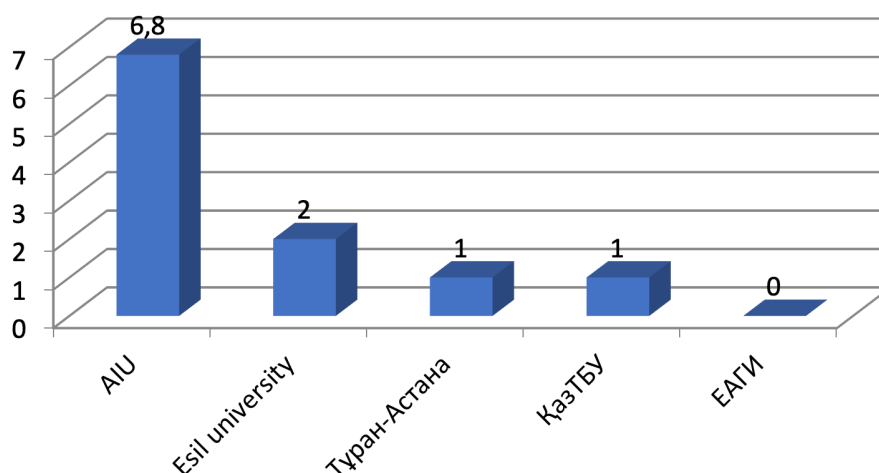
Esil University халықаралық экономикалық және қаржылық білім беру бағытында танымал. Университеттің EURASHE және ERA сияқты халықаралық ұйымдарға мүшелігі оның еуропалық білім беру стандарттарына бейімделгенін көрсетеді. Сонымен қатар академиялық мобильділік бағдарламалары мен халықаралық серіктестік желісі салыстырмалы түрде жақсы дамыған.

Astana International University соңғы жылдары халықаралық бағытта қарқынды дамып келе жатқан университеттердің бірі болып саналады. Университет QS Asia Rankings рейтингіне еніп, Орталық Азия аймағында көріне бастады. AIU халықаралық серіктестіктерді кеңейтуге, қос диплом бағдарламаларын дамытуға және ғылыми жарияланымдар санын арттыруға ерекше көңіл бөледі. Академиялық мобильділік пен халықаралық студенттер үлесі бойынша да басқа жекеменшік университеттермен салыстырғанда жоғары көрсеткішке ие.

А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты педагогикалық және гуманитарлық білім беру саласына бағытталған мамандандырылған жоғары оқу орны болып табылады. Институттың ұлттық білім беру жүйесіндегі орны маңызды болғанымен, халықаралық рейтингтер мен ғылыми жарияланымдар бойынша көрсеткіштері салыстырмалы түрде төмен. Университет көбінесе педагогика, филология және гуманитарлық ғылымдар саласындағы кадрларды даярлауға бағытталған.

Жалпы алғанда, халықаралық белсенділік, ғылыми-зерттеу әлеуеті және академиялық мобильділік тұрғысынан Astana International University мен Esil University салыстырмалы түрде алдыңғы қатарда көрінеді. Ал ҚазУТБ мен Тұран-Астана университеттері практикалық және кәсіби даярлық бағытында ерекшеленсе, ЕАГИ гуманитарлық-педагогикалық салада тұрақты позиция сақтап отыр.

Астана қаласындағы жекеменшік университеттердің халықаралық деңгейде дамуы көбінесе шетелдік студенттердің үлесімен және академиялық ұтқырлықпен анықталады. Бұл көрсеткіш университеттің интернационалдану деңгейін, халықаралық тартымдылығын және білім беру ортасының ашықтығын сипаттайды (сурет 1).

Сурет 1. Шетелдік студенттердің үлесі (%)

Esil University халықаралық студенттер үлесін ресми түрде көрсететін аз университеттердің бірі. Университет стратегиясына сәйкес, соңғы жылдары шетелдік студенттердің үлесі 1–2% деңгейінде сақталған. Университетте Ресей, Қырғызстан, Сауд Арабиясы, Беларусь және басқа елдерден студенттер білім алады. (ESIL UNIVERSITY -СТРАТЕГИЯ-интернац-25-28.FR12.pdf)

Тұран-Астана университеті халықаралық ынтымақтастықты белсенді дамытып келеді. Университет Ұлыбритания, Германия, Түркия, Қытай және басқа мемлекеттердің жоғары оқу орындарымен байланыс орнатқан. Бұл халықаралық студенттер мен академиялық алмасу бағдарламаларының дамуына ықпал етеді, дегенмен нақты статистикалық үлес ресми түрде жарияланбайды. (Top Universities)

Astana International University халықаралық бағыттағы ең белсенді дамып келе жатқан университеттердің бірі саналады. Университет ағылшын тіліндегі бағдарламаларды, қос диплом жобаларын және халықаралық академиялық мобильділікті дамытып отыр. Осыған байланысты шетелдік студенттердің үлесі басқа жекеменшік университеттермен салыстырғанда жоғарырақ деп бағаланады.

Қ. Құлажанов атындағы Қазақ технология және бизнес университеті және А. Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты негізінен ішкі білім беру нарығына бағытталған. Сондықтан халықаралық студенттердің үлесі төмен деңгейде қалып отыр немесе бұл жөніндегі деректер ашық жарияланбайды.

ЕАГИ-ден басқа барлық университеттер халықаралық ынтымақтастық бағдарламаларын әзірледі:

- ҚазТБУ: Түркия, Германия және Қытай университеттерімен бірлескен жобалар туралы келісімдерге қол қойылды.
- Тұран Астана: 22-ден астам халықаралық серіктестік және гранттық бағдарламаларға қатысу.
- Esil University: 75-тен астам шетелдік университеттермен ынтымақтастық, тағылымдамалар және алмасулар.
- AIU: белсенді академиялық ұтқырлық, қос диплом бағдарламалары, тағылымдамалар, халықаралық рейтингтерге қатысу.
- ЕАГИ: сыртқы серіктестіктер іс жүзінде жоқ.

Серіктестік келісімдері мен академиялық ұтқырлық түріндегі халықаралықтандыру Тұран-Астана, Esil University және AIU-да көбірек дамыған.

AIU QS Asia және Hindex рейтингтеріне енуінің арқасында халықаралық көрінуде

көшбасшы болып табылады. Басқа университеттер әлі жаһандық рейтингтерде көрсетілмеген, бұл олардың жаһандық бәсекеге қабілеттілігінің шектеулі екенін көрсетеді.

AIU халықаралық студенттердің үлесі бойынша ең халықаралық университет болып табылады, бұл оның рейтингі мен ғылыми-зерттеу қызметінде көшбасшылығын жанама түрде растайды. Тұран-Астана және ҚазТБУ халықаралық студенттерді тартудың төмен деңгейін көрсетеді, бұл олардың жаһандық бәсекеге қабілеттілігін шектейді.

AIU халықаралық деңгейде айтарлықтай ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізеді, бұл оның жаһандық имиджі мен рейтингіне оң әсер етеді. Басқа жекеменшік университеттер әлі де негізінен жергілікті нарыққа және практикалық оқытуға бағытталған, бұл олардың ғылыми қоғамдастықтағы көрінуін шектейді.

Халықаралықтандыру көрсеткіштерін жаһандық бәсекеге қабілеттілікпен салыстыру айқын корреляцияны көрсетеді:

- Халықаралық мобильділік, серіктестік және баспа қызметі дамыған университеттердің (AIU, Esil University, Esil University, Тұран-Астана) жаһандық бәсекеге қабілеттілік әлеуеті жоғары.

- Халықаралықтануы минималды университеттер (ҚазТБУ, ЕАГИ) рейтингте төмен орындарды алады және халықаралық аренада ықпалы шектеулі.

Халықаралықтану Қазақстандағы жекеменшік университеттердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі факторы болып табылады. Халықаралық студенттердің үлесі, халықаралық басылымдар саны және жаһандық рейтингтерге қатысу университеттің халықаралық аренадағы көрінуі мен беделіне тікелей байланысты.

Жоғарыда көрсетілген деректер жаһандық бәсекеге қабілеттіліктің халықаралық деңгейге тікелей байланысты екендігі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді:

- AIU- халықаралық белсенділік пен көріну жағынан жекеменшік университеттер арасында көшбасшы.

- Esil University және Тұран – Астана - халықаралық ынтымақтастықты белсенді түрде дамытуда, бірақ шетелдік студенттер саны әлі де шектеулі.

- ҚазТБУ және ЕАГИ- халықаралық деңгейдің төмендігі және ғылыми белсенділік, бұл олардың жаһандық әлеуетін шектейді.

Қорытынды. Астанадағы бес жекеменшік университетті (Қазақ технология және бизнес университеті, Тұран-Астана, Esil University, Астана халықаралық университеті, ЕАГИ) талдау халықаралық деңгейдің жаһандық бәсекеге қабілеттілікпен тікелей байланысты екенін көрсетті.

Зерттеудің негізгі тұжырымдары:

1. Халықаралық серіктестіктер. Ең белсенді университеттер - AIU, Esil University және Тұран-Астана. ҚазТБУ мен ЕАГИ шетелдік университеттермен шектеулі келісімшарттарға ие.

2. Халықаралық рейтингтерге қатысу. AIU - QS Asia рейтингінде көрсетілген жалғыз жекеменшік университет, бұл жаһандық көріну үшін басылымдар мен зерттеу қызметінің маңыздылығын көрсетеді.

3. Халықаралық студенттердің үлесі. AIU-дың жоғары халықаралық деңгейдегі халықаралық деңгейдегі жоғары деңгейі (6,8%) оның шетелдік азаматтар үшін тартымдылығын көрсетеді, ал ҚазТБУ және ЕАГИ ең төменгі көрсеткіштерді көрсетеді (<1%).

4. Басылым қызметі. AIU Hindex және халықаралық басылымдар зерттеулерге белсенді қатысу университеттің халықаралық бәсекеге қабілеттілігін арттыратынын растайды.

Халықаралықтандыру жекеменшік университеттердің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі факторы болып табылады. Халықаралық нарықтағы тартымдылығын арттыру үшін қазақстандық университеттерге мыналар ұсынылады:

- Алмасу бағдарламаларын және қос дипломдарды әзірлеу;
- Халықаралық студенттердің үлесін арттыру;
- Халықаралық журналдарда ғылыми зерттеулерді белсенді түрде жариялау;
- Әлемдік рейтингтер мен білім беру жобаларына қатысу.

Бұл шаралар университеттің әлемдік аренадағы беделін арттырып қана қоймай, білім

беру бағдарламаларын сапалы жаңғыртуға, ғылыми-зерттеу белсенділігін арттыруға және елдің инновациялық әлеуетін дамытуға ықпал етеді.

Әдебиеттер

- ESIL University. Стратегия интернационализации на 2025–2028 гг. – Астана, 2025. – URL: [ESIL UNIVERSITY -СТРАТЕГИЯ-интернац-25-28.FR12.pdf](https://www.esil.kz/strategiya-internatsionalizatsiya-na-2025-2028-gg) (дата обращения: 07.04.2026). [Russ]
- QS WUR: в глобальный рейтинг вошли 21 вуз из Казахстана: пресс-релиз / Правительство РК. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/581099?lang=ru> (дата обращения: 07.04.2026). [Russ]
- QS World University Rankings 2025: 5 казахстанских вузов улучшили позиции: официальное сообщение / Правительство РК. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/786682?lang=ru> (дата обращения: 07.04.2026). [Russ]
- Рекорд Центральной Азии: Казахстан в топ-50 QS Subject Rankings 2026: пресс-релиз / Правительство РК. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/1187505?lang=ru> (дата обращения: 07.04.2026). [Russ]
- Стремление к лучшему: результаты нового рейтинга лучших университетов Азии 2025 года – QS Asia University Rankings 2025: сообщение / Правительство РК. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/878515?lang=ru> (дата обращения: 07.04.2026). [Russ]
- Top Universities. QS World University Rankings. – URL: <https://www.topuniversities.com> (дата обращения: 07.04.2026). [Eng]
- Интернационализация вузов Казахстана: шаг к стандартам международного образования: информационный материал / Правительство РК. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/919551?lang=ru> (дата обращения: 07.04.2026). [Russ]
- Қазақстан ЖОО-ларын интернационалдандыру қалай жүргізілуде? // Abai.kz. – 2024. – URL: <https://abai.kz> (дата обращения: 07.04.2026). [Kaz]
- Қазақстанның жоғары оқу орындарын интернационалдандыру: халықаралық білім беру стандарттарына жасалған қадам // Atameken Gazeti. – 2025. – URL: <https://atamekengazeti.kz> (дата обращения: 07.04.2026). [Kaz]
- Қазақстанның жоғары оқу орындарын интернационалдандыру: халықаралық білім беру стандарттарына жасалған қадам // Jas Qazaq. – 2025. – URL: <https://jasqazaq.kz> (дата обращения: 07.04.2026). [Kaz]

References

- ESIL University. Strategiia internatsionalizatsii na 2025–2028 gg. Astana, 2025. Available at: [ESIL UNIVERSITY -СТРАТЕГИЯ-интернац-25-28.FR12.pdf](https://www.esil.kz/strategiya-internatsionalizatsiya-na-2025-2028-gg) (accessed 07 April 2026). [In Russ]
- QS WUR: v global'nyi reiting voshli 21 vuz iz Kazakhstan: press-reliz / Pravitel'stvo RK. Available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/581099?lang=ru> (accessed 07 April 2026). [In Russ]
- QS World University Rankings 2025: 5 kazakhstanskikh vuzov uluchshili pozitsii: ofitsial'noe soobshchenie / Pravitel'stvo RK. Available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/786682?lang=ru> (accessed 07 April 2026). [In Russ]
- Rekord Tsentral'noi Azii: Kazakhstan v top-50 QS Subject Rankings 2026: press-reliz / Pravitel'stvo RK. Available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/1187505?lang=ru> (accessed 07 April 2026). [In Russ]
- Stremlenie k luchshemu: rezul'taty novogo reitinga luchshikh universitetov Azii 2025 goda – QS Asia University Rankings 2025: soobshchenie / Pravitel'stvo RK. Available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/878515?lang=ru> (accessed 07 April 2026). [In Russ]
- Top Universities. QS World University Rankings. Available at: <https://www.topuniversities.com> (accessed 07 April 2026). [In Eng]
- Internatsionalizatsiya vuzov Kazakhstan: shag k standartam mezhdunarodnogo obrazovaniya: informatsionnyi material / Pravitel'stvo RK. Available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/919551?lang=ru> (accessed 07 April 2026). [In Russ]
- Qazaqstan ZhOO-laryn internatsionalandyru qalai zhurgizilude? Abai.kz, 2024. Available at: <https://abai.kz> (accessed 07 April 2026). [In Kaz]
- Qazaqstannyn zhogary oqu oryndaryn internatsionalandyru: halyqaralyq bilim beru standartтарына zhasalghan qadam. Atameken Gazeti, 2025. Available at: <https://atamekengazeti.kz> (accessed 07 April 2026). [In Kaz]
- Qazaqstannyn zhogary oqu oryndaryn internatsionalandyru: halyqaralyq bilim beru standartтарына zhasalghan qadam. Jas Qazaq, 2025. Available at: <https://jasqazaq.kz> (accessed 07 April 2026). [In Kaz]